

EVANGYÉLIOMI PROTESTÁNS LAP.

Megjelen minden héten egyszer pénteken egy iven. — Előfizetési ár egy évre 6 frt, félévre 3 frt negyedévre 1 frt 50 kr. — Hirdetések díja száz szóig 1 frt, kétszáz szóig 2 frt, a másodszori hirdetésnél 100 szóig 80 kr. 3-iknél 70 kr. bélyegdíj 30 kr; csakis egyház és tanodát érdeklő hirdetések fogadtatnak el. A lapot érdeklő mindennemű közlemények a szerkesztőhöz — Fűvészkert-utcza, 1078. sz. a. intézendők.

A francia nemzeti reform. egyház jelen válsága.

II.

Lapunk f. é. 29-ik számában rajzoltuk a francia testvéregyház jelen helyzetét a modern és orthodox párt vegyes bizottsága által szerkesztett békepontozat ismertetésével.*) A békekisérlet ez első okmánya Párisban f. évi jun. 14-én kelt 15 egyén aláírásával. A békebizottságból Vaurigaud lelkész lépett ki, nem járulhatván szavazatával a hit tárgyában oly alkuhoz, melyszerint a modernnek csak annyit ígérnek, hogy a közhitvallást tanításaik közben nyilván meg nem támadják, ily kísérletben ő nagy veszélyt lát rejleni.

Alig tétetett közzé a békepontozat (projet d'accord), mindkét táborból kemény bírálat alá vettetett az. A marseillei consistorium 2 szavazat hijával egyhangulag visszavetette azt, (jul. 10.) ragaszkodván az 1872-iki zsinat hittani álláspontjához. A valencei értekezlet, 16 lelkész és 15 egyháztanácsos, hasonlót tett. Pernessin A. lelkész a zsinati bizottsághoz jul. 1. intézett nyílt levelében nem találhat semmi közöst a hitetlenség és hit között, a kétfelé szakadást látja legnemesb és legtestvériesebb megoldásnak „a hitért és egyházfegyelemért őseink — mondja — életüket áldozták fel, mi pedig elhanyaglott utódok a puhító élet nyugalmát tudhatjuk azért áldozni.“ A sainte-foyi consistorium következő indokokat hozott fel: a) a lelkész felavatáskor kívánandó hitvallás mellőzése nem volna más mint törvényesítése a ref. egyház kebelében a legeltérőbb irányzatoknak, s a hitbeli fejtelenség jogszerűsítése; b) a ker. tanelem eltávolítása a köztanításból végre is ép oly gyászos következményü lenne a lelkekre nézve mint az evangyéliom egyenes megtámadása; c) a békejavaslat béke helyett állandóvá s bevégezhetlenné változtatná a most dúló küzdelmet, felbátorítván legkedvezőbb esetben a val-

*) A bizottság orthodox tagjai valának: Laurens, Mallet, Bois, Monnier, Vaurigaud, Vernes L., Dhombres, Mettetal, Vernes D'Arlandes, Gaufres, André, Frossard. A racionalisták követői valának: Benoit-Germain, Corbière, Planchon, Schickler, Schulz. Ezek a párisi oratoire templom egyháztanács termében értekeztek volt.

lási és tanbeli közönyt; d) végre a javaslat kétértelműséggel teljes, félre ismeri a lelkészi méltóságot, kötelezvény némely lelkészeket ki nem mondhatni mi nekik igaznak tetszik, meg nem támadni a mi hamis s így szinlelni annak hívését mit nem hisznek: ez indokok alapján nem járulhat a javaslat elfogadásához, a válást mellőzhetlenné tartja.

A grenoblei egyháztanács: részint mert a javasolt kiegyezés nem állithatná helyre a békét az elv kockázató s lelkiismeretsértő engedmények árán; részint mert az egyházban létező egység nem az ellenkezőségeknek, ha szinte békés, együttsége, hanem lelki közösség önkényes, szabad összhang alapján, mely az elmebeli tartalékkal (mentalis reservatio) teljes ellentétben megköveteli, hogy igent mondjunk mikor hiszünk és nemet mikor tagadunk, úgy a szószékben mint másutt: egyhangulag sajnálkozik azon, hogy a zsinati állandó bizottság jogkörét tullepte, ő tehát (a grenoblei egyh. tanács) a javaslatot el nem fogadhatja. (jul. 11.)

A hautes-alpesi egyházmegyei lelkész értekezlet (jul. 12.) főleg azon oknál fogva, hogy a lelkész nem csak a szószékben, hanem az ifjuság oktatásakor, hivi látogatásakor, társalgáskor, értekezés olvasáskor, könyviráskor is mindannyiszor lelkészi működést teljesít, és így akkor sem támadhatja meg, ha őszinte akar maradni, azt a mit szószékben hirdet: visszaveti az egyezkedési tervet. Számos egyházmegyei és egyházi tanácsok hasonlólag nyilatkoznak, készek áldozni sokat, mindent, a hitet kivéve.

Ily előzmények után nyitattott meg Nimesben a modernnek értekezlete jul. 12. 13. hová terjesztetett volt a paktálók által a párisi békejavaslat elfogadás végett. Nagy számmal jelentek meg modern irányú lelkészek és világiak több mint 200-an. Jalabert a nancyi jogakadémia dékánja kiáltatott ki elnökül. Corbière lelkész és Larnac államtanácsai ügyvéd adtak számot a párisi egyeztető értekezletről. Muuchon lyonsi lelkész indokokat sorolt fel, mik alapján fogadható el a liberalisok által az egység szövege; azokat előbb 12 tagu bizottság vitatta meg s egyhangulag, miután 25 tag visszavonult, elfogadtatott a Nimesben készült javaslat-indokolás (magyarázvány).

A nimesi resolutio (leglényegeseb pontjai).

Tekintve, hogy az orthodox fél megigérte a hitvallás kötelező jellegének visszavételét; tekintve, hogy a békejavaslat e tétele „az egyetemes hit kifejezménye“ nem zárja magában, hogy azok, a kik vonogatóznának azon kifejezményhez ragaszkodni, megszűnnek az egyház jogszerű tagjai tenni; tekintve, hogy a zsinati hitnyilatkozatfelolvasása, melynek meg kell említettetni a lelkészszenteléskor, fakultatív marad a módra nézve s nincs más célja, mint a liberalis lelkészjelölt tudomására hozni azon okmányt; tekintve hogy ily szellemben a liberal lelkészek komolyan vehetik maguk s az egyház iránt azon köteleztetést, hogy nem támadják meg a hitnyilatkozatot hivatalos működésükben, tehát tiszteletben tartják, nem teszik támadó polemia tárgyává, megvárva egyébiránt saját meggyőződésök iránt ennek viszonyos tiszteletbentartását; tekintve, hogy rájuk nézve ez az értelme és jelentése van a testvéri egyességnek, s ennek általuk elfogadott szövege az ő gondolatukban feloldhatlanul kötve van ezen megvilágosító magyarázathoz: ez okoknál fogva elfogadják a békejavaslatot. — E mellett fentartják maguknak a törvényes lépéseket megtenni, hogy úgy Párisban mint másutt a liberalis párt töredékének, vagy bármely irányu töredékének (kisebbség), a szerzett jog s egyházi status quo alapján vallásos szüksége kielégítették, még ha lelkiismereti okból nem csatlakozhatnának is azon töredékek a békefeltételekhez. (Fentebb már a magyarázat elején az orthodox párt által elismertnek tüntették fel a prot. egyház kebelében két, egymásnak fel nem áldozható, egyházi elv valódi létezését.)

A nimesi resolutio hatása.

Bois montaubani hittanár és dékán nyilatkozott legelőbb ekép: „nem akarom hogy egy perczig is gondolható legyen részemről elfogadása a nimesi értekezlet adta magyarázatnak. E magyarázat a mi javaslatunknak oly értelmet és jelentést ad, mely azt lényegesen elferdíti (dénature). A békejavaslatnak a szabadelvű párt általi elfogadása előttem egyértékű a visszavetéssel, s mától fogva minden köteleztetés alól feloldottnak tartom magamat.“ A „Christianisme au dix-neuvième siècle“ (orthodoxpárti) lap ugy tekinté a magyarázvánny, mint a két párt közötti megállapodások kihívó megsértését.

Schulz E. lyonsi liberalis lelkész, a párisi béketerv egyik aláírója, egy nyílt levelében (jul 29.) forró vágyat fejez ki az egység — ha nagy áldozatok árán is — megtartása iránt, biztosítva levén a hitvallás tiszteletben tartása igy itél: „az orthodox párt elejét veheti a netán tagadó irányu predikációk általi rendzavarásnak; a liberalis párt pedig megóvjá a vallásos eszmék szabad mozgalmát, . . . mindkét részen szabadság és őszinte türelem lé-

tezik igy az egység szempontjából.“ — Schulz okoskodása szerint azonban a hitvallás iránti tisztelet épen nem gátolja a rationalista táborban a vallásos eszme szabad követését. Ily állapot, nagyon természetesen, az erkölcsi és vallásos élet legfensőbb körében a kétértelműség uralmát hozná be. Igy csak az alakzatot tartják tiszteletben, nem mit az kifejez, az igazságot; ily áron akarni fentartani pedig az egységet, erkölcsi lerontása annak.

Dide Ágoston, azok egyike, kik Nimesben a szavazáskor visszavonultak, tehát modern, igy itél a resolutióról: „Mi ugy véltük, hogy aláírni oly egyességnek, melyet kiki saját tetszése szerint magyarázhat, nem komoly dolog, s nem más, mint elrontani a szöveget a magyarázvánny által, vagy a magyarázvánny a szöveg által, ez nagyon középszerű mód tartós és méltóságos békekötésre.“

Jul. 25. intéztek körlevelet a zsinati állandó bizottság tagjai (a békejavaslat aláírói) a ref. egyház lelkészeihez és véneihez ilyen tartalommal: „Mi nem ismerjük fel a Nimesben megszavazott magyarázvánnyban (Indokolás) azon szellemet, melyben a liberalis párttal egyezkedtünk; a magyarázvánny indokai oly egyházi nézeteket fejeznek ki, melyeket mi mindig visszautasítottunk; az indokolás elferdíti a békejavaslatot; mi nem hagytuk el egy perczre sem az 1872-iki zsinatban kimondott elveket, hiszszük, hogy azok nélkül az egyház nem élhet meg s nem fejlődhetik; ha szinte lojálisan konstatáltuk is tényleges létezését protestantismusunk kebelében a két különböző irányzatnak, s ha szinte közülünk mondhatta is valaki, hogy e két irányzat (evangyéliomi és rationalisról van szó) megállhat egyik a másik mellett, egyikönk sem ugy értette, hogy jogszerűleg törvényes helyet foghatnak egy jól rendezett vallásos társaságban.“

Párisban bámulatot, meglepetést gerjesztett a nimesi fogadtatás. Ugy látszik a rationalista párt a békejavaslattal is ugy bánik, mint a bibliával, liberalizálja azt; alapjában visszaveti, de nem akarja mutatni, hogy visszaveti; tiszteli a más hitét, hogy az ő nézete is tiszteltessék, e széptétellel biztosítja a maga tagadó irányát a ténylegességet vallók (positivum emberei) körében. Báró Schickler, a liberalis bizottság elnöke, egyike a párisi javaslat aláíróinak, — ki egyébiránt nem volt jelen Nimesben, — felelt Boisnak, azon hiedelmét koczkaztatván, hogy „a nimesi indokolás az egyesség alaptételeit épen nem változtatta meg.“ Aug. 2-ig 56 rationalista egyháztanács fogadta el a béketervet. Az az ellen tiltakozók száma is nőttön nő.

A jarnac-i értekezlet 24 tagjával Filhol lelkész elnöklete alatt (jelen volt Vaurigaud is) jul. 25-én, egy szavazat kivételével, egyhangulag elfogadta e határozatot: „Az értekezlet ugy tartja, hogy az egyház kebelében nemcsak két egyházi elv, hanem két vallási, s lényegesen különböző elv van, ez esetben, ha kivántatik az egyesség, az

nem létesíthető másképp, mint a ker. hűség feláldozása által; le kell hát mondani kiegyeztetni akarásáról annak, a mi ki nem egyeztethető (inconciliabile), ... nem kell tehát új békítési feltételeket kerestetni." — Marad a zsinati állásponton.

A béketervnél a sarkalatos kérdés, a mi dönt, a hit, az egyház hajójának ez égfelé mutató iránytűje. Ha a hajó menetéhez szabályozzuk az iránytűt, s nem megfordítva, a hajó elveszett.

(Folyt. köv.)

B. F.

Észrevételek

a „Kecskeméti Lapok“ folyó évi 32, 33. és 34-ik számaiban „községi iskoláinkról“ czim alatt megjelent cikkekre.

„Községi iskoláinkról“ egy cikksorozatot irt Csilléry Benő jogtanár ur, s e cikksorozat alaptételével, — hogy nevezetesen a népiskola társadalmi, nemzetgazdászati s általános művelődési tekintetben a legnagyobb horderejű iskola s épen ezért annak emelése legéletbevágóbb feladataink közé tartozik; miért is e nagyfontosságú ügy rendezésére békés állapotunkat fel kell használni; mert a jövőt senki sem tudhatja, — az általános népműveltség alapjának letétele által polgári és politikai szabadságunknak állandó alapot építeni annyival is inkább sietnünk kell, mivel a politikai szabadság a vele összhangzó, teljes lényegében egybevágó népnevelés és műveltség nélkül olyan veszélyes kétélű fegyver, mely ép annyi roszt, mint jót eredményezhet, — teljesen egyetértünk; de ez alaptétel alkalmazása s abból levont következtetések némelyikére egy kis megjegyzésünk van.

A tisztelt jogtanár ur ugyanis ezt hangsúlyozva: „le a fél rendszabályokkal!“ hadat üzen a hitfelekezeti népiskolák s azon feltevésből, hogy első sorban az államnak áll érdekében a népnevelés ügyének emelése, azt következteti, hogy „a községi népoktatás felette áll a felekezetinek.“ Elfogadva alapul az államnak népnevelés iránti első sorban érdeklődését, ez és az ebből levont következtetés közt nem kis hézagot veszünk észre, melyet nem hidal át sem az az állítás, „hogy a régi viszonyok között alkalmazott népiskolák a jelen kor követelményeinek többé meg nem felelnek, s hogy új viszonyaink népnevelés tekintetében is új intézményeket követelnek; a régi kasztok, a földesuri és jobbágyi viszonyok helyébe a szabadság, egyenlőség és testvériség szent szövetsége lépven, ezeket a régi dolgokhoz merev ragaszkodással népünk alsó rétegeiben valódilag meg nem ismertethetjük,“ — sem eme másik: a felekezetek, melyek eddig kizárólagos jogot tartottak a népneveléshez, minden erőlködés mellett sem voltak képesek megfelelni ezen jogból folyó kötelességnek.“ — sem e 3-ik: a hitfelekezeti mederben vezetett népoktatásnál „egyik fél nyeresége szükségkép a másik veszteségével jár“, — míg a felekezetnélküli közös iskola „az eddig szétfutó erőket egyesíti, bennünket egy közös táborba vezet, s az egyesülés jótékonyan fog hatni a már sok tekintetben egymás bántalmazása felett kifáradt, valóban zsibbadttá vált kedélyekre: midőn — fájdalom! — legjobb erőinket az egymás elleni harcban mintegy megsemmisülve kell látnunk, ez egyesülés meg fogja szüntetni az elfogultságot s megadja a kiérdemelt elismerést mindenkinek, bármely párthoz tartozzék; mert a másik érdemében és sikerében nem látja saját vereségét.“

A felhozott érvek ugyanis, még ha kétségbevonhatlan igazságok volnának is, nem igazolják be a tételt: „a községi népoktatás felette áll a felekezetinek.“ — Eltekintve attól, hogy az oktatás mineműsége nem attól a feltételtől függ, az állam, község vagy egyház tartja-e fenn az iskolát; mert az oktatásnak eme feltétel nélkül jónak kellene lenni, az első érvre nézve megjegyzésünk ez: amennyire a változott viszonyok és igények követelik, hogy régi népiskolai rendszerünkön is változtassunk, tegyük meg e változtatást, idomítsuk át népiskolai oktatásunkat a mai szükségek követelményeihez. De az oktatási rendszernek eme belső reformja felekezeti iskoláinknak felekezetnélküli községiékké alakítását ép oly kevésbé teszi szükségessé, mint a hitfelekezetek erőtlenségéből merített második érv. Ha nevezetesen a hitfelekezetek nincsenek azon kényszerítő eszközök birtokában, melyekkel a hatalmas állam rendelkezhetik mind iskolafelállítását illetőleg pénz, mind az iskolába járásra kényszerítés tekintetében büntetés kiszabása s végrehajtására nézve, abból nem az következik, hogy iskoláink szűnjenek meg felekezetiek lenni továbbra is; hanem inkább az, hogy a népnevelés ügye iránt első sorban érdekelt állam segítse a hitfelekezeteket mind pénzzel, mind hatalommal, hogy a népoktatás emelése állam és egyház egy célra irányuló közös együttműködése következtében minél nagyobb valószínűséggel létesüljön. A legutól említett ok végre jogosabban hozható fel a községi iskola mint a felekezeti ellen. Ha felteszszük is, hogy a felekezeti iskolák közt surlódások fordulhatnak elő, vagy a cikkiró szavaival élve, „egyik fél nyeresége szükségkép a másik veszteségét vonná maga után“, — eddig csak felekezeti iskolák versenyeztek egymással, ezután pedig az állam részéről protegált községi felekezetnélküli is föllép a versenytérre s ezáltal a surlódást még nagyobb mérvűvé teszi. De ha minden más téren üdvös a verseny a közügyre nézve, miért lenne káros épen a népnevelés terén? A tanerők szétforgácsolása, egymás elleni közdelme stbre vonatkozólag, joggal meg lehet kérdezni, hogy a tanítók államhivatalnokká tétele nem hozta-e mozgásba nálunk is az áltamhivatalnoknál gyakorlatban levő egymás vállalás emelkedés iránti nagy hajlandóságot? S végre általában a felekezeti iskolák csakis hittani tekintetben emelhetek válaszfalat polgár és polgár közzé, míg a községié, auélkül hogy a régi válaszfalat ledönthették volna, felépítették a mellé legtöbb helyen a nemzetiségit is.

Egyébiránt, hogy a felekezeti iskolának községivé tétele egy magában nem javítja meg a népiskolai állapotot, arra nézve maga e cikk nyújt egy fontos gyakorlatból merített érvet Kecskemét példájában. Kecskemét ugyanis községiékké tette népiskoláit s még sem érte el iskolai állapotának javulását cikkiró szerint sem. Sőt épen ez a körülmény arra készíteti cikkirót, hogy sorait ekép zárja be: „helyesebb lesz, bocsáttassanak vissza az iskolák a felekezetek gondozása alá s azon összeg, mely a mostani bizonytalanságbani fentartásukra a község által fizettetik, osztassék fel népiskolai célokra irány szerint a felekezetek között, biztosan hiszem, nem fog elmaradni az eredmény.“ E nyilatkozat bár meglepő olyan cikk végén, melyben a hitfelekezeti iskola mellett csak ez az érv van felhozva, „minek felforgatni a régi intézményeket, ha eddig fennállhattunk azok mellett, ezután is fenn fogunk állani“, míg másfelől felekezetnélküli községi ellen csak ez az egyetlen küzd: olyan intézet, melynek „nincs gazdája“, — mindazáltal mint az igazság férőhöz illő őszinte beismerése annyival is inkább figyelmet érdemel, mivel a benne foglalt jótanács népnevelési ügyünk emelése iránti igaz és meleg érdeklődésből származott.

*

Épen ezért bár Csilléry ur elfogultnak látszik a községi iskolák iránt, de mivel minden elfogultsága mellett is a hibákat őszintén feltárja és javítást sürget, üdvözljük őt a népnevelés ügyének emelése körüli munkájában s kérjük, hogy máskor is hallassa szavát e nagyfentosságu czél érdekében.

Debreczen, nov. 5. 1876.

— s —s.

KÖNYVISMERTETÉS.

Lehrbuch der evangelisch-protestantischen Dogmatik.

(Irta Lipsius Adalbert Richárd, jénai hittanár, Braunschweig, 1876. 873 lap, ára 12 márka 80 pfen.)

Lipsius dogmatikája a rendszeres theologia mezején figyelemre méltó jelenség. Régi ohajtás, hogy a szabad protestantismus előkelő német képviselői egyike, ezen irány összes dogmaticai átnézetét előterjeszse. Ezen szükségnek most elég tétett; most tudjuk már legmérsékeltabb képviselőjének tollából, mit várhatunk a modern öntudat theológiájától. — Csalódnánk, ha Lipsiusban egy régi szabásu, feltámadt rationalistát, vagy az ó prot. dogmatika pusztá ostromlóját vélnők találni. Könye vallásos melegséggel iratott, és a vallásos élet biztos értésétől van áthatva. Hogy a vallás, a személyes Istenhez való személyes viszony, hogy Krisztusban ezen viszony abszolút: ezen bazison áll Lipsius egész tanépülete. És ezen alapon foglal ő állást a keresztyénség ellenségeivel szemben. Nem csak Hartmannra és Strauszra bizonyítja rá a vallás sekély tudománytalan felfogását, nem csak a darwinismus kénytelen megnyugodni monistikus világnézetének tudományos jogosultságát ledöntetni látván, de még a jelenkor művelt felvilágosodottjai is kapnak tőle néhány erős vágást. „A mit mai napság (ugymond a 113 ik lapon) örömet öntudatlan keresztyénségnek neveznek, közönségesen nem több, mint a keresztyén világon belül lassankint felnőtt erkölcsi képesség, mely most a vallásos alapokat — melyeken felnőtt — nélkülözhetni véli. A képmutatóktól ugyan — mondja a szerző, tekintettel napjaink fenyegető veszélyére épen oly igazán mint szabadelvüleg — a mai egyház — ha bár ez a faj soha ki nem hal is — keveset félhet; épen oly kevéssé a Strauss-féle világnézet ismeretes ellenfeleitől; „de a tompa közöny, és az egyházi dolgok buta nem ismerése, mely szellemi korlátoltságból csekély ok miatt nyílt egyház ellenségeskedésre vezet a nélkül hogy bátorsága volna az egyháznak hátat fordítani — talán soha sem volt nagyobb. Az ilyen nyomoruságot, mint öntudatlan keresztyénséget menteni, határozottan vétek a keresztyén egyház ellen. Ha a népegyház ezen károkkal szemben magát tartósan segélytelennek bizonyítja, csak feloszlása marad fenn végül és szabad egyházak alapítása, a melyek aztán nem tehetnek róla, ha fenytő hatalmukból tetemes részt alkalmaznak.“ Az ilyen szavakból, melyeket a baloldali képmutatók jól tennének ha maguknak megjegyeznének világosan hallható az igazságnak és az egyházhoz való szeretetnek hangja. Ezen szellemen iratott az egész könyv, positiv theologok is merithetnek abból biztatást; kivált az első részből, mely a theologiai elvek tanát (Principien-lehre) tartalmazza, ha bár erős kifogások alá eshetik.

Egészen helyesen különbözteti meg Lipsius a dogmaticai ismeretet a vallásbólcelettől, és a vallásos öntudat állitmányait a metaphysica speculatiótól. A dogmatika ő szerinte a vallástu-

dománytól különbözvén, nem subjectiv példák előterjesztése, hanem azon objectiv viszonynak tudományos bebizonyítása, mely az utánnomattatást nem szükségli, hanem tényleg jelen van. A hit az isteni szellemnek önnönmaga általi cselekvésmódja, valószínűségi isteni szellemtény objectiv realitással. De természetesen ezen actus csak a belső szellemélet határán forog, ámbár a manifestatio mint objectiv az inspiratiótól, mint subjectivtől megkülönböztetik; amaz mégis voltaképen nem más, mint az Istentől közvetlenül munkált bátorítása a vallásos öntudatnak. Itt vannak a magas szellemi csudák, midőn a kijelentéstörténet külső csudái kerekén tagadtatnak, mivel a tapasztalatnak ellentmondanak s tudományilag tarthatatlanok. Ezek a vallásos előterjesztések azon fogalma alá esnek, melyek minden új világvilágnézlettel átváltozást szenvednek, és a vallásos eszmétől egészen elválasztandók. Ezen eszme a maradandó; a keresztyén eszme vagy a keresztyénség principiuma a Krisztusban kijelentett kiengesztelődés, és megváltás viszonya, mindkettőben az isteni szeretet legfőbb közöltetése. Épen ezáltal lesz Jézus Krisztusban nyilvánvalóvá, és az az Idvezítőnek istensége, hogy ő a vallásos öntudat lényegi tartalmát abszolút teljességben, és egyzersmind az Isten országa alapításának hivatását magában bírja.

Ezen nézet mellett igyekszik szerző a keresztyén hittan mélyelműségéhez az ő módja szerint igazságos lenni; állítja, hogy a Krisztus személyiségének problémája, nevezetesen az isteninek és emberinek egysége az Istenember ó egyházi dogmájában helyesen van felállítva, s hogy nem elég ezen dogmaticai formákat széttörni, vagy az objectiv isteni elemet pusztán subjectiv emberré tenni, hanem sokkal inkább szükség, a vallásos öntudatra a kifejezést megtalálni, a mely a hit teljes tartalmát a tudományos öntudat világosságában adja vissza. Így bánik el Lipsius minden egyes dogmával, tulajdoképen felbontja mindet, és semmit sem hagy meg az ó hit positiv tételeiből, sem a teremtetést mint egy időbeli actust, sem a megváltást mint időszertintit tény, sem a bünt mint istenellenes elpártolást az eredeti tisztaságtól, sem a kegyelmet, mint isteni kijelentési tény. Minden ténylegest és történetit speculatiója tégelyébe vet, hogy azt örök eszmévé elszellemesítve és átolvasztva vegye vissza, s hiszi, hogy ezen átalakítási eljárás mellett a keresztyénség tartalomban semmit nem veszít. Hogy a mysteriumnak egy meg nem fejtett maradványa a kijelentés objectiv tényezőjében visszamarad, tartózkodás nélkül megengedi; ezt megtagadni ő rá nézve annyit jelentene, mint a vallás lényegét feladni.

És épen ez az a pont, hol ezen modern nézet a laptévedése czáfolatot követel. A mennyiben az isteni kijelentés csak mint egy tiszta belső actus fogatik fel, az összezavartalanul összevegyittetik a subjectiv vallásos érzéssel. A mennyiben minden hitmozzanat a kijelentésre vitetik vissza: a kijelentés fogalmának magába elgözlögni kell. A teremtési korszakok különbsége az Isten országának történetében, és a nagy személyiségek szabályzó jelleme a kijelentés mezején nem lép elő. Amazoknak a jelenkor mindannyiszor világnézetét, ezeknek a volta képi vallásos öntudatot kiegészítőleg igazítólag állítja szembe. Ha csak az eszméről van szó: akkor a történeti általában közönyös dolog, és ámbár elismertetik, hogy nekünk az eszme csak a történet ruhájában, a keresztyén eszme csak a Krisztus személyiségében lett tulajdonunkká: de mégis Krisztus és az apostolok, a szózat és hagyomány a különböző egyházak nagy jellemei nem teljes jelentőségükben fogatnak fel. Itt váltakoznak

a felfogások jobbra és balra. A modern nézet felettébb spiritu-
alista. Az isteni kijelentésnek lényege az, hogy az, az isteni vég-
zeteket történeti tényekbe helyezi át és így a vallásos felbuzdu-
lás, és felvilágosodás lehetőségét megszerzi, a mely tisztán belső
uton nem nyerethetik meg. Nekünk Krisztus több, mint egy vi-
szony személyes előállítás, ő nekünk a testté lett, feltámadt
Istenfia, kinek dicsőségét a tanítványok szemekkel látták ke-
zeikkel érintették. Csak így ő az élet igéje, a bűnösök idvezítője,
a világ megváltója.

A N. E. K. Z. nyomán : F o l y a m p a r t i.

B E L F Ő L D.

A seminarium tartásának módozata Pozsonyban.

Az „Evangeliumi Protestáns Lap“ folyó évi 45-ik számá-
ban közölve volt egy ugyanoly feliratu cikk Nagy-Enyedről,
mely cikket szerkesztő ur azon megjegyzéssel bocsátott a nyil-
vánosság elé: „Kívánatos volna tudni nyilván: a gyakorlati
szónoklat tekintetében mily eljárás divik más hasonló rangu
főtanodáinkban.“

Örömmel, és egész készséggel sietek tehát becses felszólí-
tásának engedve. theologiai intézetünk ez irányban való eljárás-
sáról röviden említést tenni.

Gyakorlati tanárunk — egyszersmind helybeli magyar-tót
lelkész — n. t. Trshtyenzky Ferencz ur vezetése alatt össze-
gyűlnek a II. és III. éves hittanhallgatók minden kedden délután
2 órakor. Egy órában mindenki tartozik a legközelebbi vasár-
napra rendelt evangeliumi perikopáról beszédet hozni. A semi-
nariumot vezető tanár urnak felszólítására azon beszédek egyike
felolvastatik, mire az illetők saját nézeteiket, véleményeiket
mondják el, s így támad egy általános véleménycsere; végre a
tanár ur saját nézetét mondja ki, s a fenforgó vitát befejezi. Ha
az idő megengedi, egy másik beszéd olvastatik fel, s az eljárás
ugyanaz.

Következő kedden (nyárban a templomban, télen pedig az
iskolai épület arra kijelölt termében) fellép egy — a tanár ur
által már egy héttel azelőtt kinevezett — hittanhallgató, s egé-
szben szabadon mondja el saját beszédét, minek bevégeztével,
mint fennebb, a jelenlevők hozzá szólnak.

Ezenkívül a t. tanári kar még oly intézkedést is léptetett
életbe, mely intézkedés azt hiszem nem sok helyen divik. A téli
időszakban ugyanis, november első vasárnapjától kezdve, a hely-
beli Lyceum egész algymnasiumi ifjusága vasárnaponként az is-
kolai épület nagy termében gyülekezik össze az isteni tiszteletre,
melynél a hittanhallgatók sorban az egész istenitisztelet vezeté-
sével vannak megbizva. Az ének harmoniummal kísértetik, mely-
nél szintén, az abban gyakorlott, theologusok működnek. — Az
istenitiszteletnél a hittanhallgatókon kívül, jelen van rendesen
két tanár is, kik az istenitisztelet bevégeztével az illető szónok
előtt saját megjegyzéseiket szokták megtenni.

Végre a tót nyelvben jártas hittanhallgatók még azon
előnnyel is bírnak, hogy vasárnaponként délután a templomban
a közönség előtt szónokolhatnak.

Mindezekből kitűnik, hogy intézetünkben a hittanhallga-
tóknak elég alkalom adatik szónoki tehetségének kifejtésére. —
Csak akarat és kitartás!

Pozsony, 1876. okt. 25.

K a l l a t K á r o l y á g. ev. hittanhallgató.

N a g y - S z ö l l ő s.

A n.-szöllősi (Ugozca) ref. egyház közönsége folyó hó
26-án egy nem mindennapi alkalomból kifolyólag ünnepélyes
istenitiszteletet tartott, első ízben imádván ujonnan kijavított
templomában a mindenek Urához.

Örömmel ragadom meg ez alkalmat arra, hogy a vallásos
buzgóság, keresztyéni erély és áldozatkésztségnek egy — napja-
inkban már vajmi ritka példáját tüntessem föl, s helyezzem a
nyilvánosság méltán megérdemlett köszönete elé, -- ugyanis

B o d o k y Lajos ur a felozlatott nagy-szöllősi kir. tör-
vénszék nyugalmazott bírása s ez idő szerinti egyházi főgond-
nok tapasztalva azt, hogy egyházunknak évek hosszú során át
— legfőképp az egyháztagok nyomasztó anyagi helyzete miatt
a legcsekélyebb javításban sem részesült temploma — az egyház
csekély vagyonából kijavítható talán évtizedek mulva sem lesz;
egyházunk templomának belső falait (külsője jó állapotban lévén)
mennyezetét, a templom összes butorzatát, szó- és papi székét,
orgonát, karzat és ülőszékeket saját önkényes mint-
egy 300 frtot tevő költségein nemcsak kellőképp ki-
javíttatta, de diszesen ki is festette; nem földiek de a Minden-
ható dicsőítésére tette, jutalmazza meg a Mindenható Isten
érette.

Az ünnepélyre valláskülönbség nélkül s nagy számmal
összegyűlt közönség előtt egyházunk érdemekben gazdag lelkész
és esperese nt. Doktor János ur tartott emelkedett és tartalom-
dus alkalmi szónoklatot a templom bel és kül ékességéről;
amazt az igaz vallásosság és felebaráti szeretet, emezt pedig az
egyház iránti tisztelet és áldozatkésztségben találván fel.

Minél gyakoribb a panasz a felett, hogy a vallásos élet
hanyaglásban van s a vallás iránti közönyösség napirendüvé
vált: annál nagyobb öröm és gyönyörűség szemlélni a vallásos
buzgóságnak ilyen és ehhez hasonló tényeit, miből folyólag meg
vagyok győződve arról, hogy nem csak az én — de egyházunk
őszinte érzésének adok kifejezést akkor, a midőn kívánom, hogy
adjon Isten az áldozatkésztségét oly fényesen kitüntetett főgond-
nokhoz, valamint egyházunk és egyházmegyénk érdekeiben fá-
radhatlan munkásságu esperesünkhöz hasonló minél több vallá-
sos buzgóságu fáradhatlan tevékenységű áldozatkész tagokat
egyházunknak, egyházmegyénknek s a protestáns statusnak!

S z e g e d y G y u l a,
h. ügyvéd.

N y i l a t k o z a t.

Alólírott f. évi aug. 7-én Békés-Gyula város gymnasiumi
iránynyal egybekötött polgári iskolájához választván meg ta-
nárul, — a cseppelyi (Ungm.) h. h. ev. egyházban viselt lelkészi
állásomról még mult aug. hó végén lemondtam.

Jól tudom, hogy ez eddig egészen magánérdekű dolog, és
én bizonyára nem fogom a t. közönség elé ujdonságul vinni ezt
ha az ezzel kapcsolatban álló jelen nyilatkozatom közzétételére
két okból is kötelezve nem volnék.

Gyulára költözésem óta ugyanis többfelőlről vettem ismer-
rőseim s barátaimtól leveleket, melyekben a lelkészi pályáról
való lelépésem indokát kérdezték, s némelyek talán egye-
nesen vallásos meggyőződésem változtatására
is gondoltak. — Miután pedig a Szürthében 1874. januárban
tartott ungmegyei lelkészi értekezlet alkalmával, N. T. n.-dob-
ronyi lelkész urnak vita közben ezeket mondtam: „Egye-

nes, őszinte jellemű embertől megvárom, hogy ne beszéljen mást soha, mint a mit érez, mint a miről meg van győződve. S ha egyszer oda jut a lelkész, hogy az írásban kifejezést nyert istenige helyesen értelmezett tartalmával semmi áron ki nem tud békülni, s hasztalan kérdez meg másokat, azok sem tudják őt megnyugtatni: akkor szent kötelessége azonnal otthagyni az ügyet, melynek eddig szolgálatában állt, s nem farizeuskodni tovább azért, hogy kenyeret kapjon. Legyen meggyőződve t. kartársam a felől, hogy ha valaha én is ilyen kényszerűségbe jutnék, lenne annyi bátorságom és érzéke a becsület iránt, hogy megköszönve egyházam bizalmát, más munkakört kersek magamnak, — s ezavaimat a „Figyelmező” utján (Lásd 1874. folyam 345—346. lapjait.) nyilvánosság elé is hoztam: mindezeknél fogva ezennel indítatva érzem magamat itt a nyilvánosság terén határozottan és ünnepélyesen kijelenteni, miszerint vallásos meggyőződésemmel is az, a mivel lelkész pályámon volt: az evangyéliomi positiv prot. hitelvek tántoríthatlan tisztelete. Most is azt vallom: Krisztuson kívül nincs senkiben másban idvesség, s akik máshol keresik azt, meglátandják, hogy csalódní fognak! Ez az én hitem, és bizom az Urban, hogy mindvégig megtartand engemet ebben.

Nem véleményváltozás kényszerített tehát a lemondásra hanem egészen más dolgok. — A csekély, magam és családom fentartására teljesen elégtelen, alig 400 frtnyi díjazás, kapcsolatban a megélhetés miatti keserű gondokkal, s a tiszán-inneni ref. egyházkerületben az egyházi élet és kormányzat terén tett szomorú tapasztalataimmal, — ezek együttesen birtak arra, hogy nehéz szívvel s fájdalmas lélekkel bár, de végtére is más munkakört kersek magamnak.

A munkakör változott; de a munka nem. Igyekszem itt is, tölem telhetőleg közremunkálni Isten országának eljöveteleiben.

B.-Gyulán, 1876. nov. 30 án.

H o m o l y a I s t v á n,
tanár.

K Ü L F Ö L D.

A Gusztáv Adolf-egylet

1876. évi szept. 12—14-ig Erfurtban tartott XXX-ik évi közgyűléséről.

(Vége.)

A másodnap legelső szónoka volt a magyarhoni ev. gyámintézet küldötte Dianiska, batizfalvi lelkész. Üdvözlő bevezetés után következőleg szólott:

„Magyarország ev. népe forró hálát mond önöknek és imádkozik ezen egylet gyarapodásáért, jótevőiért, kik segédkezet nyújtanak neki arra, hogy legszentebbjüket, az apák hitét, Isten tiszta ígésén alapuló evangyéliomi hitvallásukat óvni és megtartani segítik; — sok templomból, melyeket önök felépítették, iskolákból, melyeket önök alapítottak, naponként emelkedik égnek a fohász, vajha az irgalmas Isten megáldaná a drága G. A. egyletet!

A midőn különösen megköszönném a legutóbb nekünk juttatott segélyezéseket, bátorkodom önöket, mélyen tisztelt urak és testvérek, a Magyarország szűkölködő protestánsai továbbbi segélyezésére ezennel felhívni. — Bizonyosan tudva van mindnyájok előtt, hogy a protestáns iskolai inség (Schulnoth), mely az osztrák-német-szláv tartományokban lakó kedves testvéreinket annyira nyomja, néhány év óta már a magyar ev. egyház ajtaján is kopogtat és a protestántizmus és a keresztyén evangyéliomi népnevelés érdekében gyámolítást követel. Neveléstanilag képzett ev. tanítóknál már is nagy a hiány Magyarhón minden vidékén. Ez indította a tiszai ág. hitv. egyházkerületet arra, hogy az eperjesi ev. tanítóképezdét megalapítsa és legnagyobb erőfeszítéssel — habár mégis csak szegényesen — fentartotta. 50 ezer forintnyi tőkénk már van, ömltsge Zsedényi egyetemes felügyelő ur nagy adományával együtt; most azonban elapadt minden más segédforrás és csupán 3 képezdei tanárt tarthatunk és 30 növendéket fogadhatunk be és élelmezhetünk, holott a tanítók hiányán segitendők, legalább 60 növendék számára kell alapot és így még másik 50 ezer frtot teremtenünk. Hogy egyházunk részére az iskolát és ifjuságot, népünk részére a keresztyén ismeretet és az evangyéliomi érzületet biztosítsuk, ezen intézet érdekében mindent akarunk megtenni, mi tehetségünkben áll; mindemellett azonban esedezünk testvéri segélyükért a szegény eperjesi tanítóképezde javára legalább néhány éven át. Nagy támogatásukra szorul a bánáti missió, a szlavoniai és horvát diaspora, melyekért önök eddig is már oly sokat tettek.

Azután egyházkerületenként ajánlotta a legszegényebb egyházakat és így végzé beszédét:

Vajha ezen szózatunk és kérelmünk szívökre hatna, vajha szeretetteljes részvétők folyvást irányulna az ev. egyház és annak inséggel küszködő nagyrésze felé, vajha Isten kegyelméből fennállna a legbensőbb viszony ez egylet és a mi gyámintézetünk, a német- és magyarhoni ev. egyház között, — vajha ez egylet, melynek mi ev. magyarok eddig is már oly sokat köszönünk, továbbra is lenne a mi segítségünk és oltalmunk, valamint öre és paizsa a minden országbeli protestantizmusnak! Ezt engedje meg az Ur!

Elnök erre felelé: Közös a feladatunk, szeretett testvérek, és erőnk mértékéhez képest, úgy mint eddig, jövőben sem fogunk Magyarországról megfelekedezni.

Az érdekesnél érdekeseb előadásokból sokat lehetne még közölnöm, de nem élek vissza e lap annyira igénybe vett terének felhasználási engedelemmel. Csak Fliedner Frigyes madridi lelkész előadásából közlök még egy részt.

Elmésen kezdi beszédét e felkiáltással: Örömhírrrel jöttem Spanyolországból, e hírral: Több pénzre van szükségem! Mert öröm, hogy a mi ügyünk gyarapodott. Előadja azután, hogy most a carlista háboru után Spanyolország legbigotabb tartományába, Biskayába hatoltak, hol az egyházi ének, biblia, vallásos iratok terjesztése örvendetesen foly.

Azután egy kis történetben elbeszéli, mily fegyverekkel élnek ott a mi elleneink. „Im itt van egy cipő talpának rajza — ugymond — és én szóserinti fordításban olvasom le róla, mi arra nyomtatva van. A két angyaltól imádozt Mária képe alatt e szöveg áll: „Éljen a legszentségesebb Mária, az Isten anyja!” Ez a legszentebb szüz cipő talpának igaz mértéke, mely nagy kegyelettel őriztetik Spanyolország egyik klastromában. XXII. János pápa 300 esztendőös bünbocsánatot engedélye-

zett mindazoknak, kik háromszor csókolják e mértéket és hozzá ave Máriát imádkoznak. E bűnbocsánatot megerősítette VIII. Kelemen 1603 ban és elnyerheti azt mindenki a purgatórium-ban levő szegény lelkek javára és az angyalok királynéjának nagyobb dicsőségére. — Megengedtetik, hogy e mintáról más mértékeket is vegyenek és ezeké is a bűnbocsánat. — Mária, irgalomnak anyja, könyönögj érettünk. — És ezen lap még mai nap is árultatik Madridban a mi kápolnánk melletti Mária-templomban. Mily rettenetes az, hogy egy cipőtálp tolakodik Isten és emberek közé és elzárja a bocsánatot kereső bűnös előtt a szabadjárulhatást Isten elé.

Jelenti, hogy a madridi iskolának 150, az árvaháznak 14 növendéke van és kéri azok részére a G. A. e. segélyét.

E napon megválasztattak a központi bizottság tagjai és délutáni 2 óra után dr. Howard lipcei lelkész imájával zárott be a közgyűlés.

A délutáni órákat felhasználták a gyűlési tagok a virágkiállítás megtekintésére.

Másnap reggel pedig külön vonattal ment a vendégek egy része a Wartburgba, hol a szakadó eső daczára is ünnepélylyé vált az együttlét. Az eisenachi templomi énekkar ugyanis classicus énekkel üdvözölte az érkezőket és közkívánatra elnök Fricke egy a Wartburgot jellemző beszédet mondva, önként kitört a közönség ajkai közül Luther diadalénekének egyik versszaka: „Az ígét hagyják bántatlan!” A vár alatti vendéglőben elköltött közébed után, azután elváltak egymástól a közgyűlés tagjai és így méltó véget ért a G. A.-egylet 30-dik évi közgyűlése.

Igéretemhez képest még néhány szót a sajtó alól később kikerült ünnepi predikációkról.

Dr. Schultze elbei egyetemes superintendens beszéde Ap. csel. 15, 5—11 alapján alaposan kidolgozott mű ugyan, de felette higgadt, úgy, hogy a szakértőre jó, de a nagy közönségre kevés benyomást tehetett. Azonban annál hathatóbb lehetett Frommel berlini udvari és helyőrségi predikátor remek beszéde. Judás levele 20. 21. verse nyomán e következő felosztás szerint predikált:

Három szót Erfurtból a mi egyletünkhez intézve:

1. Mint Luthernek városából hangzik felénk: „A ti szentséges hitetekben építétek fel magatokat a szent lélek által!”

2. Mint Gusztáv Adolfnak városából hangzik e szót: „Egymást az Istennek szeretetében megtartsátok!”

3. A felső Isten városából hangzik: „Könyörögjetelek és várjátok az Istennek irgalmasságát!”

E vázlat remekül megelevenedik és megtelik a hitnek testével és vérével szónoklás közben. Remekül alkalmazva Gusztáv Adolf, Luther egyes beszédeit, a második részt illusztrálja az egyházi inség és jótékonyosság példáival. Végre így szól:

„Szeretteim! mi nem emberekre, hanem Istenre vagyunk utalva műünkkel. Ugy érzem, mintha látnék sötét fellegeteket tornyosulni egyletünk felett, melyek vészthozólag csaphatnak le, ha ma nem is, de jövőben. Foszsátok meg egyházunkat, foszsátok meg diasporánkat a keservesen felépített iskolától, a reformatiónak e gyermekétől, s ezzel keresztül vágjátok a szellemi életeret; a gyermekek nem lesznek ezáltal az állam tulajdonai, hanem Róma prédái. Ha még nagyobb mérvben engeditek apadni az ifju lelkészek szaporulatát — ki

fog akkor a mi szegény diaspora gyülekezetek éhínséges állomá-saira elmenni? De mi nem nézünk az emberekre, hanem várjuk az Urnak irgalmasságát, — egyházát nem fogja elhagyni.“

És ezzel Isten velünk! Ki többet akar ez ügyről tudni, vegye meg az eredeti értesítőt.*)

L a n g A d o l f.**)

K Ü L Ö N F É L É K .

R o u e n. Nov. 8. tartatott itt új értekezlet a francia rationalista protestánsok s a közvetítő párt emberei részéről. Sabatier tanár az irányadó, nézete: kerülni kell a szakadályt, valamint a korlátlan tanítási szabadságot is. Sokan kinlódva keresnek új megoldást, a szakadályrém (schismatophobie) kezd megszállni sok kebelt. — Az értekezlet Sabatier tervét szavazta meg.

F r a n c z i a s z a b a d k ö m i v e s e k . A szabadkőmives alkotmány 1-ső cikke kezdődik e nyilatkozattal: „A mindenség nagy építőjének dicsőségére.“ E cikk, mely ellen többen felszóltak, volt vita tárgya a francia szabadkőmivesek évi congressusán; 110 szavazat 65 ellen e cikk bírálata alá vetését mondta ki a végre, hogy e cikk összhangba hozassék az alkotmány egy másik cikkével, mely a feltétlen lelkiismeret szabadságát szentesíti, s minden páholy felhivatott tanulmányozni a revisio kérdését a jövő évi nagy gyűlésig. — Ugy látszik az istenség azon homályos kifejezése nincs összhangban a többség korlátlan lelki szabadságával: tehát Isten s a lelkiismeret fogalmi ellentétesek. Szép társaság!!

N y i r - B á t o r b a n tartotta a felsőszabolcsi ref. egyházmegye őszi közgyűlését. A tiszántuli népiskolai tantervnek főleg vallástanításról szóló részét bírálta meg egyházellenes szellemben; a mai sok szükséges tudnivaló mellett czéltévesztettnek tartja a tantervben felhalmozott vallásos tantárgyakat! a bibliai csodákat teljesen kiküszöbölni akarja, mert babonás hitre vezetnek. És az egyházmegye magáévá tette az indítványt; A ki a természetfelettit elveti a kijelentett vallásból, elvetette Krisztusnak is istenfiúságát, elvetette a vallás lelkét. Ha a református egyház ily meredélyes uton halad, vagy feloszlása felé siet, vagy az unitarismus zsákmánya leend.

(Halálozások.) Ifj. K i s s J á n o s komorói ref. lelkész nov. 21. elhalt 38 éves korában. — Wittényi Gusztáv Adolf szepes-nagy-lomniczi evang. lelkész s nyugalomba lépett tátraaljai esperes nov. 15. 63 éves korában elhunyt. (P. L.)

H i t t a n s z a k i K ö z l ö n y . A debreczeni ref. főiskolai hittanszaki önképző társulat könyomatu „Közlöny“ című havi Lapja, VII. évfolyam 1. száma megjelent. Szerkeszti Sörös Vilmos 3. é. hithallgató. Az előfizetés ára 1 évfolyamra 1 frt 50 kr. Az 1-ső szám tartalma: Szerkesztői előszó. — Wesley János élete és működése (főleg francia forrás után) Erdős Józseftől. — Társulatunk életéből S. V.-tól. — Pénztár állapota Orosz Istvántól. — Testvértársulatunk. — Csinnal, izléssel és tapintattal van kiállítva a közlöny. A Wesleyről szóló cikk szép és becses olvasmány; a vallásos nagy férfiak életrajza a leghatásosabb képzerővel bír. „A társulat életéből“ való rovat

*) As értesítő és beszédek kaphatók Lipcsében a G. A.-egylet központi bizottmányánál 1 1/2 márkáért.

***) A gyors, részletes, érdekes ismertetésért fogadja nyilvánosan is köszönetemet. Szerk.

szükséges és állandó lehet, innen látjuk mint tükörből mit cselekszik az egylet; Sörös V. Ebrard apologéticáját ismertette, többek közt a pantheismust; Kiss Bertalan 3. hith. Cyprian „de unitate ecclesiae“ művét vezette be. A 3 ut: életrajz, apologetikai és patristikai tanulmány igen helyes és üdvözlendő. Volt a társulatnak eddig 18 ülése, melyek felén a szónoklati gyakorlatok elevenek valának, 21-en működtek; a munkatér is felette dicséretes, igen fontos s továbbra is buzgó pártolásra méltó. A pénztári kimutatás tanuságos, a 7 évi pénzforgalom 912 frt 61 krt tett. Imé mit tesz az összetartás ereje! A „testvértársulatok“ új rovata kívánatos, hogy jövőre is megtartassék, reméljük, hogy a testvér főiskolák ifjai önnön szakbeli mozgalmairól nem mulasztandják el értesíteni a jóakaratu ifju szerkesztőt, pályatársukat. — Előre nemes ifjak a hit, remény, szeretet apostoli lo-bogója vezérlete alatt!!

L e l k é s z v á l a s z t á s o k. N.-Becserekre Moczkovcsák János helyébe rendes lelkészül megválasztott t. Jeszenszky Nándor, eddig gömörmezei fekete-lehotai lelkész; Pancsovára Schneeberger János helyébe, Unger Nándor eddig versecz-fehértemplomi lelkész; és Unger Nándor helyébe Abaffy Miklós, eddig ev. utazó lelkész a bánáti diasporában. Isten áldása legyen velük. (A.)

É s z a k a m e r i k a f e l e k e z e t e i. Az északamerikai Szabad Államokban ezeltől 10 évvel legszámosabban voltak a congregationalisták 700 templommal, művelt s befolyásos lelkészekkel birtak; 2-ik helyen jöttek a baptisták félannyi templommal; 3-ikon az anglicánok (püspökiek); 4-ik helyen a presbyteriánusok 300 templommal; végül a róm. katolikusok 26 pappal. — Most 100 év után első sorban jönnek a 100 év előtt még ott nem is létezett wesleyánusok; — 2-dik helyen maradtak a baptisták; — harmadikba emelkedtek számban a presbyteriánusok, — 4-dikre a róm. katolikusok, — 7-dikre a congregationalisták. — 8-dikre az angol episcopalisták. — Az egyházi vagyon mennyiségét véve alapul: a római katolikusok jönnek a 2-ik, az episcopalis anglikánok az 5-dik helyre. Az összes lakosság 100 év alatt 11-szerre nőtt, a templomok száma 37-szerre, levén ma 38 millió lakosnak 72,000 temploma, esik tehát minden 529 lélekre egy templom, míg 100 év előtt 3 1/2 millió lakosnak 1950 temploma volt s így 1400 lélekre esett egy. Az államsegély tehát nem lényeges kellék az egyházak virágzására. (North American Review.)

D e b r e c z e n. A ref. egyháztanács nevelésügyi szakosztálya okt. 15-én tartott ülésében az 1868. év óta kebelében felállított végrehajtó s működő közegét, melynek elnöke egy lelkész, az u. n. ötös bizottságot 9 tagra ajánlja kiegészíttetni s a népiskolai hatóságról szóló törvény értelmében „iskolaszék“ címmel felruházni. Az egyháztanács helyeslésének megnyerése után készíttetik el az utasítás részére.

O r l e a n s. A „Santé Publique“ szaklap szerint az orleansi gyógyszerészek elhatározták, hogy sorszerint felváltva zárva tartandják vasárnap és ünnepeken gyógytáiraikat, a városi gyógyszerészek fele tehát, főnök és segédek, és egyéb személyzet minden két hétben egyszer visszanyeri jogát a templomba mehetésre s a munkaszünet élvezésére a nélkül, hogy a betegek kiszolgálása hiányt szenvedne. Szép és helyes intézkedés a vasárnap megszentelésére!

A d e b r e c z e n i ref. főiskolai „hittanszaki önképző társulat“ tagjai az 1876/7. tanévben. Tisztviselők: Orosz

István szénior elnök; Nagy József e. f. alelnök; Faragó Bálint e. f. főjegyző; Sörös Vilmos 3. hh. aljegyző s titkár. V á l a s z t m á n y i t a g o k : Hajdu Zsigmond e. f.; Sátor Dávid 4. hh.; Kiss Bertalan 3. hh.; Varga Lajos 2. hh.; Böszörményi Béla 1 hh. — T a g o k : Lada Sándor e. f.; — III. éves hithallgatók: Bányay Sándor, Császár István, Kormány Lajos; — II. éves hithallgatók: Asztalos Sándor, Erdős József, Fábíán Sándor, Fekete Imre, Kapitány Zsigmond, Kürthy Károly, Megyery Mihály, Nagy Lajos, Patay Lajos, Sarkadi N. Imre, Szügyi Dániel, Tóth Imre; — I. éves hithallgatók: Bay József, Bethlendi Sándor, Fekete Gyula, Gyüre László, Lengyel Pál, Nagy Károly, Onody Sándor, Székely Gyula, Szügyi József, Szűk Károly, Tóth Albert, Tóth János, Zsarkó István, összesen = 38.

Alsó-esztergályi **Freeska Lajos** ág. hitv. evangélikus lelkész Limbachon és a dunáninneni kerület jegyzője, 12 évi pályaszolgálat után élete 35-ik évében f. é. decz. 2-án jobblétre szenderült, temetése decz. 5-én ment véghez. — Utolsó lehelteig hiven, rendületlenül küzdött az ág. hitvallásu egyház érdekeiért. Az Evangyéliomi Tanuság havi lapot is azért alapította. Ennek utolsó számában nov. 6. a berekesztő cikket így kezdé: „Három hónap óta beteg vagyok s most igen súlyosan. Találtam ugyan férfiakat, kik akadályoztatásom esetében helyettesíteni készek, de bizonyos bekövetkező esetre felelős szerkesztőt s kiadót nem.“ Ezzel megszüntette lapját. A sejtett szomorú eset, fájdalom! bekövetkezett, e nyilatkozat tétele után egy óra a lap zászlaját lengető a föld anya kebelében pihen. A hitvallás elszánt bajnokát, az evangyéliomi kijelentés nagy tényeinek merészen bátor vallóját siratja benne gyülekezete, s vesztette el benne a magyarországi ág. hitvallásu egyház. Béke hamvaira! a hit koronája szent reményeire!!

Balogh Ferencz, felelős szerkesztő és kiadó.

H I R D E T M É N Y.

Pályázat orgonistai állomásra.

A miskolczi ev. ref. egyház orgonistai állomására pályázat nyitattik. Évi fizetés készpénzben: 178 frt 50 kr; gyűlévészbör ára 37 frt 80 kr.; lakbér 100 frt; a gymnasiumnál közönséges énektanításért 20 frt. — 6 köböl gabona, 6 köböl tiszta buza, 8 méter bikkfa, vagy annak folyó ára; 3 hold föld használata. — Temetési díjak: bucsuztató nélkül 50 kr; bucsuztatóval 1 frt. A halottak száma évenként körülbelől 300.

Szolgálati kötelesség: a templomi és temetési szolgálatokon kívül, a helybeli ref. főgymnasiumban hetenkint 3 órai énektanítás. — A temetés két énekvezér közt hetenkint felváltva teljesíttetik.

A pályázók kérvényeiket az egyház s főgondnoka Dr. Bódogh Albert urhoz decz. 24-ig küldjék be; próbára hedig — mely decz. 28-án délelőtt fog megtartatni — személyesen jelenek meg Miskolczon.

Elszállásolásokról — kik azt igénybe veendik — az egyház gondoskodik.

Miskolcz, 1876. nov. 28.

A ref. egyháztanács.